

Warszawa, dnia 13 sierpnia 2018 r.

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

ZPOW-611-5/18

INFORMACJA

**o zasadach i sposobie zgłaszania list kandydatów na radnych
w wyborach do sejmików województw,
które będą zarządzane na dzień 21 października 2018 r.**

Ilekcroć w niniejszej Informacji przywołano przepisy dotyczące wyborów do rad gmin, mają one, na podstawie art. 459 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754, 1000 i 1349) odpowiednie zastosowanie **w wyborach do sejmików województw.**

1. Uprawnionymi do zgłaszania list kandydatów na radnych w wyborach do sejmików województw są komitety wyborcze, które uzyskały od Państwowej Komisji Wyborczej lub od właściwego komisarza wyborczego postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 98). W przypadku komitetów wyborczych, które uzyskały postanowienie od komisarza wyborczego, **mogą one zgłaszać listy kandydatów na obszarze wskazanym w tym postanowieniu.**
2. Kodeks wyborczy określa następujące **warunki zgłoszenia listy kandydatów na radnych w wyborach do sejmików województw:**
  - komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów (art. 466 § 2). W przypadku utworzenia koalicji wyborczej i powołania koalicyjnego komitetu wyborczego w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów do danego sejmiku komitet wyborczy partii politycznej wchodzącej w skład koalicji nie może samodzielnie zgłaszać list kandydatów do tego sejmiku, jeżeli w okręgu wyborczym została zgłoszona wspólna lista kandydatów;

- liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż 5 i większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch kandydatów (art. 425 § 2);
  - na liście kandydatów:
    - a) liczba kandydatów — kobiet nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście,
    - b) liczba kandydatów — mężczyzn nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście.
- Jeżeli w wyniku obliczeń okaże się, że 35% liczby wszystkich kandydatów na liście jest liczbą ułamkową, wówczas należy dokonać zaokrąglenia w górę.
- Przykładowo, jeżeli na liście zgłoszono np. 9 kandydatów, wówczas 35% liczby wszystkich kandydatów stanowi 3,15. Dlatego też liczba kandydatów — kobiet zgłaszanych na takiej liście nie może być mniejsza niż 4 i liczba kandydatów — mężczyzn nie może być mniejsza niż 4 (art. 425 § 3);
- lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 300 wyborców **stale zamieszkałych na obszarze danego województwa**. Wyborcy udzielający poparcia nie muszą natomiast stale zamieszkiwać na obszarze okręgu wyborczego, w którym zgłaszana jest lista kandydatów na radnych (art. 464) Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów, a udzielonego poparcia nie można wycofać (art. 427 § 2). ;
  - kandydatem na radnego może być osoba wchodząca w skład komitetu wyborczego, w tym także pełnomocnik wyborczy i pełnomocnik finansowy;
  - kandydat na radnego może jednocześnie kandydować w wyborach tylko do jednego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego i może być zgłoszony tylko do jednego okręgu i tylko z jednej listy kandydatów (art. 370 §2 i art. 425 § 4); dotyczy to także jednoczesnego kandydowania do Rady Dzielnicy m.st. Warszawy i do Sejmiku Województwa Mazowieckiego. **Kodeks wyborczy zakazuje jednoczesnego kandydowania na radnego województwa i na wójta, burmistrza, prezydenta miasta (art. 472 § 2).**

Kandydatem na radnego (art. 11 § 1 pkt 5) może być osoba, która:

- 1) ma prawo wybierania w tych wyborach,
- 2) jest obywatelem polskim,
- 3) najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat,
- 4) stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym kandyduje,
Nie ma obowiązku zamieszkiwania na obszarze okręgu wyborczego, w którym kandydat zostanie zgłoszony;
- 5) jest wpisany do stałego rejestru wyborców właściwego dla gminy położonej na obszarze danego województwa.

Nie może być kandydatem osoba:

- 1) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 2) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 4) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- 5) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2186, z późn. zm.)

Posiadanie praw wyborczych ocenia się na dzień wyborów.

W przypadku prawomocnego skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w Krajowym Rejestrze Karnym. Oznacza to, że osoby wobec których zapadł taki wyrok nie mają biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować, w okresie, w którym są wpisane do ewidencji Krajowego Rejestru Karnego.

3. **Listy kandydatów na radnych zgłasza się do właściwej wojewódzkiej komisji wyborczej nie później niż do godz. 24.00 w dniu 17 września 2018 r.** (termin wydłużony w związku z art. 9 § 2).

Po dniu 17 września 2018 r. zgłoszenie listy kandydatów na radnych jest możliwe wyłącznie w sytuacji przewidzianej w art. 434 § 1 Kodeksu wyborczego, czyli

wówczas, gdy w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów w okręgu wyborczym **nie zostanie zgłoszona żadna lista** albo **zostanie zgłoszona tylko jedna lista**, a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu bądź mniejsza od niej. Wojewódzka komisja wyborcza wzywa wówczas komitety wyborcze, poprzez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń list kandydatów w terminie 5. dni od dnia ich rozplakatowania.

4. **Uprawnionym do zgłoszenia listy kandydatów** w imieniu komitetu wyborczego **jest pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego** (zwany dalej pełnomocnikiem wyborczym) **lub osoba imiennie przez niego upoważniona** (art. 428 § 2).

Upoważnienie powinno zawierać:

- pełną nazwę komitetu wyborczego,
- nazwisko i imię pełnomocnika wyborczego udzielającego upoważnienia,
- wskazanie zakresu udzielonego upoważnienia, tj. upoważnienie do zgłoszenia listy kandydatów w imieniu wymienionego komitetu wyborczego do danej rady lub na określonym obszarze. Zakres upoważnienia może obejmować również wyznaczenie mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych (wystawienie im stosownych zaświadczeń) oraz zgłaszanie kandydatów do terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych.
- dane osoby upoważnionej.

Treść upoważnienia powinna zawierać wyraźne stwierdzenie, iż osoba wymieniona w upoważnieniu — **z podaniem jej nazwiska, imion, dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL** (w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim — numeru paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość) — została upoważniona przez pełnomocnika wyborczego do zgłoszenia list kandydatów w imieniu wymienionego z nazwy komitetu wyborczego do danego sejmiku województwa lub na określonym obszarze.

Upoważnienie powinno być opatrzone:

- datą wystawienia,
- własnoręcznym podpisem pełnomocnika wyborczego.

Osoba upoważniona przez pełnomocnika nie może upoważniać innych osób do zgłaszania list kandydatów na radnych.

Zgłoszenie, podpisane przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub przez osobę przez niego upoważnioną do zgłoszenia listy, może być dostarczone wojewódzkiej komisji wyborczej osobiście przez podpisującego zgłoszenie lub przez inną osobę albo nadesłane przesyłką listową lub kurierem.

W przypadku wysłania zgłoszenia przesyłką listową lub kurierem o dotrzymaniu terminu decyduje **data wpływu zawiadomienia do wojewódzkiej komisji wyborczej (art. 9 § 1)**.

5. W zgłoszeniu należy wskazać:
- **nazwisko i imię osoby zgłaszającej listę kandydatów** ze wskazaniem, czy zgłoszenia dokonuje pełnomocnik wyborczy czy upoważniona przez niego osoba oraz wskazaniem dokładnego adresu zamieszkania i ewentualnie numeru telefonu i adresu e-mail osoby dokonującej zgłoszenia;
  - **nazwę komitetu wyborczego**, w którego imieniu dokonywane jest zgłoszenie listy kandydatów **ze wskazaniem adresu jego siedziby**;
  - **nazwę sejmiku** oraz **oznaczenie numeru okręgu wyborczego**, w którym zgłaszana jest lista kandydatów;
  - **nazwisko, imię** (wszystkie imiona zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji ludności), **wiek** (w latach, nie data urodzenia) i **miejsce zamieszkania** (tylko nazwa miejscowości, bez pełnego adresu) **każdego z kandydatów na radnych**. Nazwiska kandydatów należy umieścić w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy (art. 426 § 1).

Zgłaszający listę może wносить, by przy nazwisku kandydata umieścić adnotację „popierany przez .....” wymieniając nazwę lub skrót nazwy tylko jednej partii politycznej lub organizacji społecznej, która popiera kandydata (nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje). Poparcie kandydata powinno być potwierdzone pismem właściwego statutowego organu danej partii lub organizacji, które należy dołączyć do zgłoszenia listy (art. 426 § 6). Potwierdzenia poparcia może dokonać również terenowy organ statutowy partii lub organizacji, jeśli jest do tego uprawniony na podstawie statutu partii lub organizacji albo otrzymał pisemne upoważnienie od właściwego organu statutowego. Wniosek o takie oznaczenie kandydata może być zawarty w zgłoszeniu lub w odrębnym piśmie i złożony wyłącznie w czasie zgłaszania listy; zgłoszenie tego wniosku wraz z załączonym potwierdzeniem organu statutowego partii lub organizacji

możliwe jest wyłącznie w czasie zgłaszania listy. Oznaczenie kandydatów zgodnie ze zgłoszonym wnioskiem będzie uwzględnione na urzędowych obwieszczeniach o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych.

Przykładowy wzór zgłoszenia listy kandydatów na radnych stanowi załącznik nr 1 do informacji.

6. Zgłoszenie listy kandydatów w każdym okręgu wyborczym powinno być poparte podpisami co najmniej 300 wyborców stale zamieszkałych w danym województwie.

Prawidłowo sporządzony wykaz podpisów wyborców udzielających poparcia liście kandydatów zawiera na każdej stronie:

— **nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę** (nie skrót nazwy komitetu),
numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana;

— adnotację: „**Udzielam poparcia liście kandydatów zgłaszanej przez .....**
(nazwa komitetu wyborczego) **w okręgu wyborczym nr .....** (numer okręgu)
w wyborach do Sejmiku Województwa ..... (nazwa województwa)
zarządzonych na dzień 21 października 2018 r.”;

a następnie

— **czytelnie wpisane nazwiska, imiona, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL oraz własnoręczne podpisy wyborców** udzielających poparcia liście (art. 427 § 3).

Adres zamieszkania obejmuje: nazwę miejscowości (miasta, wsi, osady) oraz nazwę ulicy i numer domu oraz numer lokalu (mieszkania). **Podawanie kodu pocztowego nie jest wymagane.** W miejscowościach, w których nie ma ulic konieczne jest wskazanie numeru domu (posesji). Podanie numeru lokalu dotyczy tylko budynków wielomieszkańcowych. **Brak danych lub niepełne określenie adresu zamieszkania spowoduje uznanie poparcia za złożone wadliwie.** Uznaje się **za prawidłowo** udzielone poparcie, gdy zamiast wskazania pełnego brzmienia nazwy miejscowości w rubryce „**Adres zamieszkania**” popierający posłuży się **powszechnie używanym i jednoznacznie rozumianym skrótem tej nazwy, jeżeli inne dane** dotyczące adresu zamieszkania (nazwa ulicy, nr domu, nr lokalu) **zostały podane zgodnie z wymaganiami.** **Za prawidłowo** udzielone poparcie uznaje się również takie, w którym zamiast dokładnego podania adresu zamieszkania w rubryce na to przeznaczonej **postawiono znak odnośnika do adresu wskazanego**

w pozycji bezpośrednio wyżej umieszczonej w wykazie podpisów, pod warunkiem, że osoby umieszczone w tych pozycjach zamieszkują pod tym samym adresem.

Przykładowy wzór wykazu podpisów wyborców udzielających poparcia liście kandydatów stanowi załącznik nr 2 do informacji.

7. **Do zgłoszenia każdej listy kandydatów należy dołączyć:**

— postanowienie (kopię) o przyjęciu zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub właściwego komisarza wyborczego;

— dokument stwierdzający ustanowienie pełnomocnika wyborczego z podaniem jego nazwiska i dokładnego adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL;

W przypadku braku powyższych dokumentów, jeśli terytorialna komisja wyborcza może potwierdzić fakty w nich zawarte w systemie informatycznym WOW, dokumenty nie muszą być załączone.

— **upoważnienie wystawione przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego do zgłoszenia listy kandydatów, jeżeli zgłoszenia listy kandydatów dokonuje osoba przez niego upoważniona** (zob. pkt 4);

— ewentualny **wniosek o oznaczenie kandydatów** nazwą lub skrótem nazwy popierającej partii lub organizacji społecznej, jeżeli wniosek ten nie został zawarty w treści zgłoszenia;

— **pisma organów statutowych partii politycznych/organizacji społecznych potwierdzające poparcie** dla kandydatów umieszczonych na liście kandydatów, jeżeli osoba zgłaszająca wnosi o oznaczenie kandydatów wskazanym poparciem partii lub organizacji (zob. pkt 5);

— **wykaz podpisów wyborców popierających listę kandydatów;**

— **pisemne oświadczenie każdego kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie** w wyborach do danego sejmiku zarządzonych na dzień 21 października 2018 r. **oraz o posiadaniu prawa wybieralności do danego sejmiku województwa.**

Oświadczenie powinno zawierać: wskazanie numeru okręgu wyborczego, w którym kandydat wyraża zgodę na kandydowanie oraz nazwy komitetu wyborczego, z którego listy kandydat zgadza się kandydować, imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia,

obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej. W oświadczeniu na kandydowanie kandydat powinien podać także adres zamieszkania. Oświadczenie na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem (art. 426 § 2); *Przykładowy wzór oświadczenia na kandydowanie stanowi załącznik nr 3 do informacji;*

- **oświadczenie każdego kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r.** w przedmiocie pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (tzw. oświadczenie lustracyjne).

Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego załącznik Nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów — art. 426 § 5. **Kandydat, który nie pracował albo nie pełnił służby albo nie był współpracownikiem** organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. **wypełnia tylko pierwszą stronę części A** formularza oświadczenia lustracyjnego, pozostawiając puste (niewypełnione) pozostałe strony. Prawidłowe wypełnienie polega na podaniu wymaganych informacji o charakterze osobowo-ewidencyjnym oraz **podkreśleniu (nie przekreśleniu)** właściwej treści oświadczenia (np. nie pracowałem/nie pracowałam, itd.)

Kandydat, który **odpowiednio pracował, pełnił służbę lub był współpracownikiem** organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. wypełnia następną stronę części A formularza oświadczenia lustracyjnego oraz część B.

Wzór oświadczenia lustracyjnego stanowi załącznik Nr 4 do informacji.

Jeżeli kandydat składał już po 14 marca 2007 r. oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru, to nie składa go, tylko załącza informację o złożeniu oświadczenia, w którym podaje kiedy, komu i w związku z jakim zdarzeniem złożył oświadczenie lustracyjne według wzoru stanowiącego załącznik Nr 2a do powołanej ustawy.

Wzór ten stanowi załącznik Nr 5 do informacji.

Z obowiązku złożenia oświadczenia lustracyjnego lub informacji o złożeniu oświadczenia zwolnieni są kandydaci urodzeni 1 sierpnia 1972 r. i później.

8. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście są niedopuszczalne (art. 428 § 4).

Wyjątek przewidziany jest w art. 465 Kodeksu wyborczego, zgodnie z którym w przypadku gdy nazwisko kandydata skreślono z listy na skutek jego śmierci, co spowoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, wojewódzka komisja wyborcza zawiadamia pełnomocnika wyborczego lub osobę, która dokonała zgłoszenia listy o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienie listy w tym trybie może nastąpić najpóźniej w dniu 11 października 2018 r. i nie wymaga zbierania podpisów wyborców popierających zgłoszonego kandydata.

9. **Tryb przyjmowania zgłoszeń przez wojewódzką komisję wyborczą, sposób dokonywania kontroli poprawności zgłoszenia i rejestracji listy regulują art. 429-434 Kodeksu wyborczego.** Od uchwał wojewódzkiej komisji wyborczej, o których mowa w art. 430 i art. 431 Kodeksu wyborczego zgłaszającemu listę służy prawo odwołania do komisarza wyborczego, w terminie 2 dni od dnia doręczenia uchwały wojewódzkiej komisji wyborczej (art. 432 § 1). Na postanowienie komisarza wyborczego uznające odwołanie za nieuzasadnione osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 2 dni od daty doręczenia postanowienia komisarza wyborczego (art. 432 § 2).

10. Nadzór nad przestrzeganiem prawa przez wojewódzkie komisje wyborcze sprawuje właściwy komisarz wyborczy, który rozpatruje skargi na działalność tych komisji wyborczych, udziela komisjom wyjaśnień oraz uchyla uchwały komisji podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej (art. 167 § 1 pkt 1, 4 i 7 oraz § 2).

— * —

W załącznikach do niniejszej „Informacji” Państwowa Komisja Wyborcza zamieszcza, do wykorzystania pomocniczo, przykładowe wzory dokumentów związanych ze zgłoszeniem listy kandydatów na radnych.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej

Wojciech Hermeliński